

Livet med ledarhund

Möt fem ledarhundsförare
och deras hundar

INNEHÅLL

Inledning	3
Jessica & Lina	4
Morgan & Anton	8
Eric & Milo	12
Sara & Bris	16
Lars-Erik & Sookie	20
Ledarhundskonsulent Bengt Borg	24
Ledarhund – steg för steg	26
Ordlista	27

Synskadades Riksförbund är landets företrädare för personer med synnedsättning.

Detta material finns i följande versioner: på papper i tryckt text, som punktskrift, som word-fil, samt inläst på CD i DAISY-format.

Beställs hos SRF Kontorsservice, tel: 08-39 90 00 eller via e-post: kontorsservice@srf.nu

text & foto ledarhundsekipagen: Ann Patmalnieks,
text sidorna 24–25: Jimmy Petterson, text sidorna 26–27: Ledarhundsverksamheten
grafisk form: Kari Agger tryck: Trydells 2019

Som ledarhundsförare vet jag att många människor imponeras av ledarhundens fantastiska förmågor. De funderar också kring hur det fungerar att ta sig fram med hjälp av den.

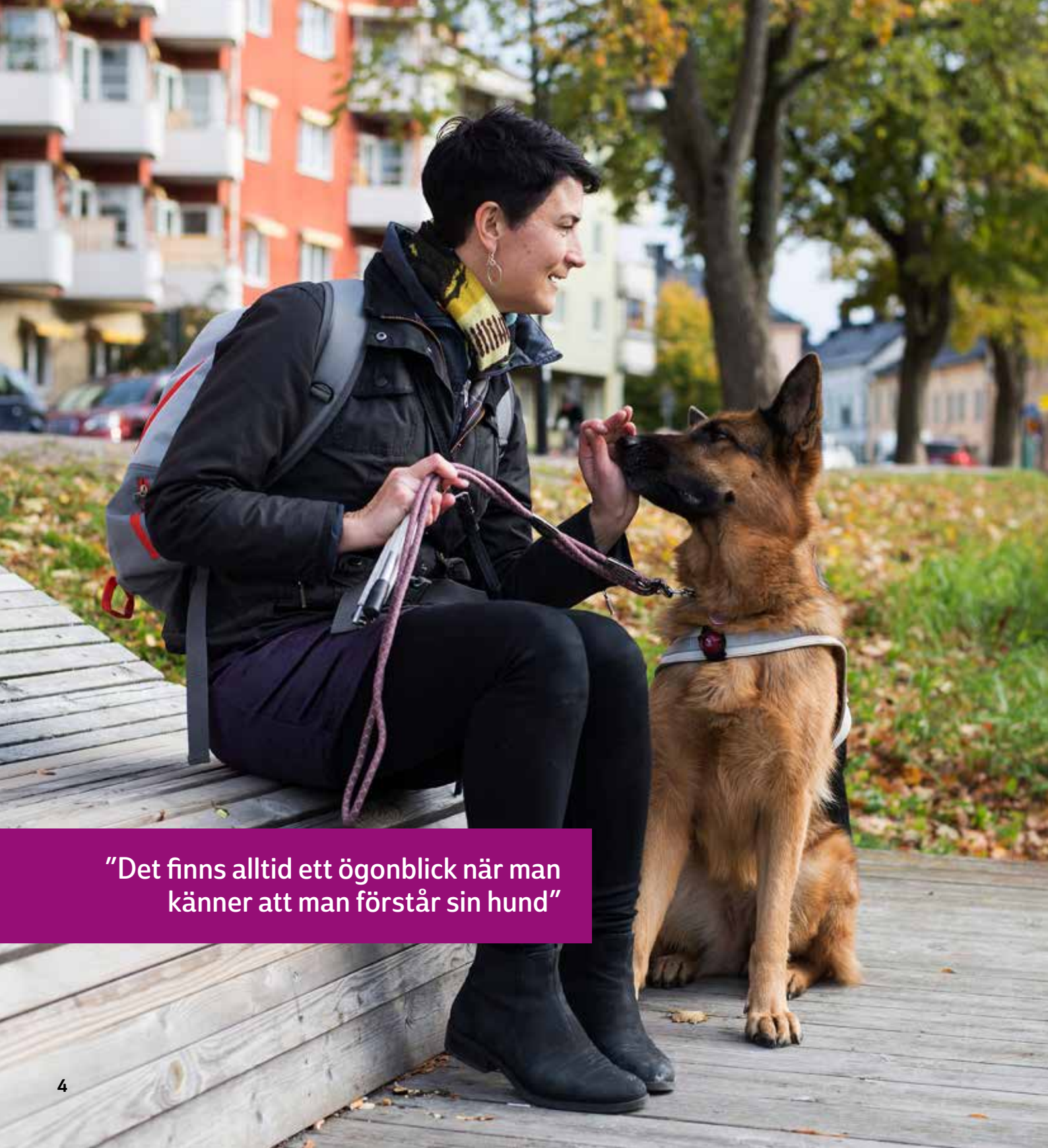
Ledarhunden har på flera olika sätt oerhört stor betydelse för förarens liv, inte minst när det handlar om möjligheten att mer självständigt ta sig fram i samhället. Hunden ger mig och många andra ledarhundsförare stärkt självförtroende och en obeskrivlig frihetskänsla.

I den här foldern får du möta fem ledarhundsförare, som på olika sätt belyser vad det innebär att leva och arbeta tillsammans med en ledarhund. Vi får ta del av förarnas olika erfarenheter, inklusive de svårigheter som ledarhundsekipaget kan stöta på. Det kan gälla möjligheten att ha med ledarhunden i olika miljöer såsom restauranger, kaféer, butiker och idrottsanläggningar. På dessa platser är det enligt lag tillåtet att ta med sin ledarhund, men erfarenheterna av hur det fungerar i praktiken varierar. Därför anser jag att vi behöver en tydligare diskrimineringslagstiftning.

Tyvärr är inte heller rätten att få en ledarhund inom rimlig tid en självklarhet. Inte heller möjligheten att få nödvändig och tillräcklig utbildning som ledarhundsekipage.

Vi måste värna om ledarhunden och vi behöver därför en väl fungerande ledarhundsverksamhet. Frågan om dess framtid är mer angelägen än någonsin tidigare. Därför är denna informationsfolder, där fem engagerade ledarhundsförare berättar vad ledarhunden betyder för just dem, extra viktig och glädjande.

Jimmy Pettersson, intressepolitisk handläggare
Synskadades Riksförbund
Enskede januari 2019

“Det finns alltid ett ögonblick när man känner att man förstår sin hund”

”Jag har fått hundar som fungerar bra i stan”

Livet var ett helt annat utan ledarhund.

– Jag hade varken vågat utbilda mig eller byta stad utan hund, säger Jessica Lucic, som nu har sin fjärde ledarhund: schäfern Lina.

Jessica och Lina går snabbt och målmedvetet, över bron och gatan, uppför nästa gata, passerar övergångsställen och kommer fram till Slottsparken i Uppsala. Lina har legat och väntat medan Jessica varit hos frisören och nu är det dags för välförtjänt rastning. De har varit tillsammans i nio månader och samspelet sitter. De har lärt sig varandras signaler.

– Det finns ett ögonblick när man känner att man förstår sin hund, som när hon stannar till och nästan frågar: ’ska vi gå här?’. Eller när hon visar porten där min kompis bor, efter att bara ha varit där en gång. Sedan kan jag bli nöjd med mig själv när jag anpassat mig och till exempel tagit den där extratiden hon behöver för att hitta delmål. Eller när jag litar på henne när hon tar en annan väg för att det är ett hinder i vägen.

Hur började ditt liv med ledarhund?

– Jag hade inte haft en tanke på det förrän min chef frågade varför jag inte hade ledarhund. Då var jag tjugoett. Jag åkte på kurs och fick testa att gå med ledarhund.

– Det var en otrolig aha-upplevelse, nästan religiös. Jag kände att jag måste ha hund, att det skulle bli min räddning. För jag mådde inte bra, hade svårt att acceptera min funktionsnedsättning. Jag ville inte gå runt med käppen. Så mycket kan gå fel, bara det att man lätt kommer ur kurs och går snett över en gata. Jag kände mig tittad på och jag ville kunna röra mig snabbt och lätt.

Hur förändrades ditt liv av att få ledarhund?

– Innan hade jag inte gått någonstans utan mamma, en kompis eller systrarna. Nu kunde jag röra mig fritt. Jag började läsa upp mina gymnasiebetyg på Komvux och vågade flytta till Stockholm och plugga till psykolog. Sedan vidare till Örebro där jag fick mitt första psykologjobb och

så småningom hit till Uppsala. Jag hade aldrig flyttat till en annan stad om jag inte haft hund, för jag är lite feg och rädd att gå vilse.

– Det betydde allt att få hund. Det har påverkat hela mitt liv. Jag önskar att jag hade vetat innan hur mycket hunden påverkar livet, då hade jag haft något att se fram emot i tonåren. Det hade varit lättare att hantera blindheten.

Hur har matchningen mellan dig och hundarna fungerat?

– Ledarhundskonsulenterna tittar på vilket liv man lever. Jag rör mig mycket på stan och åker kollektivt. Mina hundar har haft olika temperament, men jag har alltid fått hundar som fungerar bra i stadsmiljö. Lina är lugn och har det som kallas ett lägre temperament, det vill säga att hon inte ständigt är på tå. Min förra hund var väldigt livlig, där fick man bromsa. Det är skönt att en ny hund inte liknar den förra, när man ändå måste börja om.

Hur länge har du behövt vänta på dina hundar?

– Inte så länge. Min förra hund dog i augusti och jag fick Lina i januari. Det har alltid varit hemskt att vänta. Jag blir en sorglig varelse utan hund, ligger mest hemma i soffan. Jag blir tvungen att åka färdtjänst till jobb eller universitet.

– Jag sörjer både min hund och saknar mitt orienteringsstöd. Varje gång jag förlorar en hund dör jag lite grann.

Skön promenad i lummiga Slottsparken efter besök hos frisören.

Finns det något som är jobbigt när man får en ny hund?

– Absolut. I början har man ingen relation. Hunden vill inte ens vara hos mig. Den saknar dressören som den var hos innan. Man känner sig nervös och otillräcklig, kan inte tyda hundens signaler. Vill den ha uppmärksamhet eller behöver den gå ut? Och hunden har inte kunskap om mig och mitt liv. Den kan kommandon, men inte mina vägar och mina signaler. En ny hund rör sig annorlunda. När den är ny kan man tänka 'är det ens en leдахund?'. Man måste arbeta på att skapa en relation.

Vilken hjälp är viktig att få då?

– Det är jätteviktigt att få bra hjälp i början, helst av den som dresserat hunden. Lina och jag gick mina vanliga vägar tillsammans med in-

struktören som såg ut lämpliga delmål som Lina ska markera. Då vet jag var vi är. Instrukören, som känner hunden, kan syntolka, berätta att 'nu blev hon osäker, stötta henne genom att upprepa kommandot och ge beröm när ni är framme vid stolpen'.

Har du fått annat stöd?

– Jag har ventilerat frågor med SRF-veterinären. Allmänna hälsofrågor, men framför allt: när är hunden för gammal för att jobba som ledarhund?

– En gång när jag hade flyttat kom en ledarhunds-konsulent och hjälpte mig att hitta i en galleria. Men ibland har de inte resurser eller kännedom om en plats. Då tar jag hjälp av kompisar eller Syncentralen.

Finns det något du skulle vilja ändra på?

– Jag tycker att det skulle vara fler uppföljningar, allra helst de första åren. Gärna vidareutbildningar och så kontroller som initieras av ledarhundsverksamheten. Annars finns risken att förare väntar för länge med att höra av sig om det är problem. Det är inte bra att grundutbildningen blivit kortare med åren.

Hur blir ni bemötta ute bland folk?

– Här i Uppsala fungerar det jättebra. Men på en del kaféer reagerar ägaren och ropar 'Ut med hunden!'. Det kan vara för att de inte känner till reglerna. Då går jag bara därifrån. Det jag upplever som ett problem är hundrädsla. Om Lina till exempel ska visa mig en stolpe vid ett övergångsställe går hon dit även om det är någon in-

till. Då har det hänt att personen skrikit och försökt putta bort henne. Men jag har varit med om allt vid det här laget, alla möjliga reaktioner, så jag tar det inte så hårt längre.

Du nämnde att du kände dig uttittad när du gick med käpp. Men som ledarhunds-ekipage syns man ju också rätt väl?

– Ja, men det är en helt annan sak. Med hund känner jag mig stolt och trygg. Det gör inget att folk lägger märke till oss och ställer frågor.

TEAM JESSICA & LINA

Förare: Jessica Lucic, 46 år.

Hund: Lina, 3 år.

Jessica om Lina:

Lugn, samarbetsvillig och nyfiken.

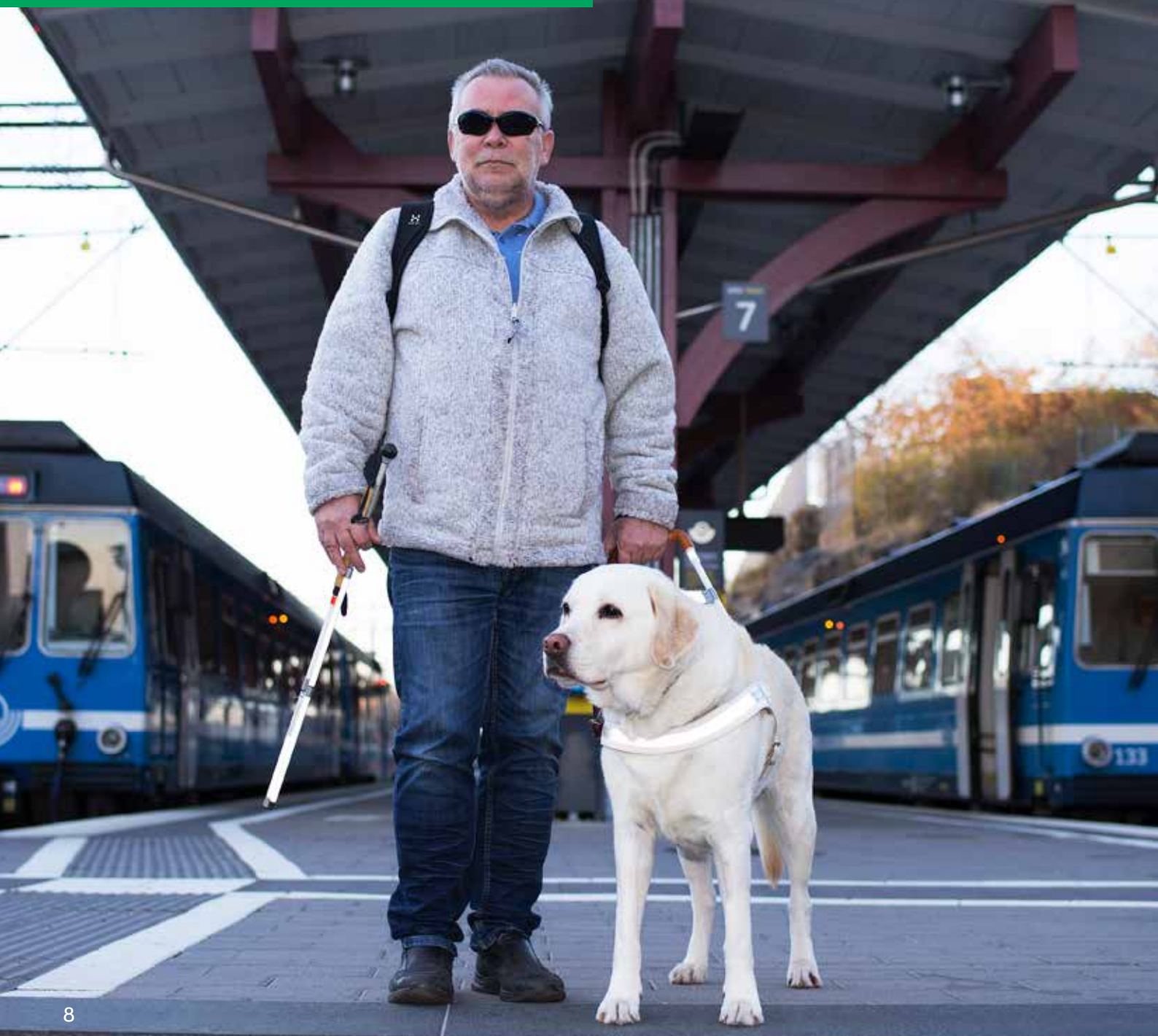
MER OM JESSICA

Gör: Psykolog, jobbar med tandvårdsrädsla.

Bor: I lägenhet i Uppsala.

Fritid: Sjunger i kör, lyssnar på musik, läser, skriver ibland, promenerar i naturen.

”De som jobbar med matchningen är suveräna”

”Det är lättare att gå rätt med hund”

När Morgan Högberg i vuxen ålder fick en ögonsjukdom blev han tvungen att be om hjälp för att klara vardagen. Med ledarhund fick han tillbaka sin självständighet.

Morgan och Anton kommer från jobbet. De ska ta Roslagsbanan hem till Vallentuna. Sedan ska Anton få ledigt och springa ut i trädgården med sitt ben.

På den tiden då Morgan såg bra hade han också hund. När ögonsjukdomen bröt ut var han 30 och hade ett lastbilsåkeri. Anton är hans tredje ledarhund.

Hur började ditt liv med ledarhund?

– Jag fick kappträning, men gick in i saker. Sedan fick jag prova ledarhund. Jag blev helt fascinerad, det var som natt och dag. Självkänslan man fick av att klara saker själv!

– När jag kom hem med min första ledarhund ville ju barnen leka och gosa med den. På den tiden var reglerna ännu striktare. Första halvåret var det bara jag som fick ge den mat och gosa fick

de ju inte göra. Så jag fick skaffa en liten hund av rasen Shiba till barnen. Den lärde sig av den stora hunden, så jag ’ligg’ så låg den kvar lika länge som min ledarhund. Jag hade haft pli på mina andra hundar också. Det är viktigt med dressyr och lydnad för alla hundar.

Hur förändrades livet av att få ledarhund?

– Innan hade jag varit tvungen att fixa ledsagare, fråga min fru eller någon annan om jag skulle göra saker. Jag insåg ganska fort att hunden lärde sig hitta. Jag kunde gå till mina bröder eller åka in till stan, gå och handla själv. Att åka kollektivt blev lättare eftersom hunden lärde sig att hitta. På den tiden fanns inte den räfflade kanten på perrongerna heller så det var nervöst att gå med bara kapp. Jag kunde bli helt slut i huvudet av att koncentrera mig på att inte sätta fötterna fel eller snubbla. När jag började se sämre gick jag in i saker och slog omkull dem och blev förbannad på mig själv för att jag var klumpig. Ledarhunden gjorde att jag slapp känna så.

Minns du processen för att få ledarhund första gången?

– Ja, man ansökte först på Syncentralen, sedan kom en hundkonsulent från hundskolan på hembesök. Sedan fick jag åka upp till Hundskolan i Sollefteå och vara där två veckor med hunden. Det var en jätteupplevelse att vara där och träffa sin första ledarhund som man skulle få med sig hem.

Hur flöt det på under den första tiden?

– Med första hunden tog det ett tag att lära sig vad hunden reagerade på. Aha, det var en trappa där, till exempel. Jag hade hunden i sele men behövde ändå känna efter med mina egna fötter. Men sen lärde jag mig att lita på honom. Ju längre man har haft hund desto lättare blir det att lita på nästa hund.

– Jag har alltid tyckt att det gått lätt att orientera sig med hund. I och med att jag har kört lastbil och budbil sitter kartan ganska bra i mitt huvud, fram till att de bygger om i alla fall.

Hur tycker du att matchningen mellan dig och hundarna har fungerat?

– De som jobbar med matchningen är suveräna, de kan det här. Jag har alltid fått klockren matchning. Instrukörerna ser hur hunden jobbar och vad jag behöver. Jag kan inte ha en låg hund med korta ben. Sedan har mina hundar varit helt olika på andra sätt. Den första var en smal jakthund som bara var gosig med mig. Den andra var en bastant brun labrador som folk såg ut som en nallebjörn, en livsnjutare som kunde gosa med

Anton är kärvänlig och litar på sin förare och husse, Morgan. Att ge hunden bekräftelse är viktigt för att bygga upp en ömsesidig tillit.

andra när han var ledig. Anton som jag har nu bryr sig inte så mycket om andra än mig, även om han älskar att vara social också.

– Sedan är ju labradorerna så kärvänliga att man inte behöver tänka så mycket på att de ska ty sig till en. Man bara gosar och bygger upp den där vänskapskärleken. Gör den fel skäller man inte utan säger till i vänlig ton och så klappar man om den när den gjort något bra. Då litar hunden på mig och jag på den.

Vad har du för kontakt med andra ledarhundsförare?

– Om jag ska åka utomlands och sonen inte kan ha Anton brukar jag lämna honom hos en annan förare. Sedan kan jag ta hennes hund när hon åker bort. Då har man den andra hunden i koppel och sin egen i sele. Det går hur bra som helst, hundarna är tränade att inte bry sig om

varandra. Men man tar ju en del plats när man kommer gående.

– Jag sitter i styrelsen för Ledarhundsklubben i Stockholm och vi har många aktiviteter. Promenader, fågelskådning och hundsnackarkvällar. Vi har en kurs varje år då SRF-veterinären och en ledarhundskonsulent är med. Vi har även haft en äldrehundskurs.

Har du haft problem med att ta med dina ledarhundar in någonstans?

– Under alla de här åren är det bara några enstaka gånger som det blivit problem. När jag ska på restaurang händer det att jag ringer innan och berättar att jag har med mig hund. En gång var vi fem ekipage på Gondolen, det gick hur bra som helst.

Finns det något du har saknat i stödet från ledarhundsverksamheten?

– Jag skulle vilja att de hörde av sig mer för att höra hur det är. Särskilt när hunden blir äldre. Till exempel skulle de kunna ringa alla när hunden fyllt åtta år. Ett samtal på fem minuter kunde räcka. En del kan låta bli att höra av sig själva för att det inte vill störa med små problem. Eller som när Anton blev opererad för en knöl i tassens för ett tag sedan, då kunde de ringt och frågat om det gick bra.

Hur tycker du att ledarhundsverksamheten har förändrats under åren?

– Det var roligare när hundskolan i Sollefteå fanns, då kunde man ringa och snacka lite.

Med den första hunden höll vi kontakten hela tiden. När hundskolan gick i konkurs och ledarhundsverksamheten tog över blev det mer splittrat. De som jobbar fick större områden och bor inte där de har sin verksamhet. Men jag tycker ändå att det är bra att verksamheten ligger hos SRF. På ledarhundsverksamheten finns människor som kan och bryr sig om hundarna. Dessutom vet de hur det fungerar för oss som är synskadade.

TEAM MORGAN & ANTON

Förare: Morgan Högberg, 62 år.

Hund: Anton, 7,5 år.

Morgan om Anton: Social, trogen och pålitlig.

MER OM MORGAN

Gör: Inköpare/säljare.

Bor: I radhus i Vallentuna och sommarstuga i Norra Roslagen.

Fritiden: Umgås med frun och vuxna barnen, fiskar, fotograferar. Finns på Facebook med sidan Ledarhunden och har webbplatsen ledarhunden.se

A young Black man with short hair is sitting on a grey upholstered chair in a cafe. He is wearing a blue and white striped long-sleeved shirt and dark trousers. He is looking towards the camera with a slight smile. In front of him, a black Labrador retriever is lying on the wooden floor. The dog is wearing a white harness with a metal handle and a white collar. A tag on the harness reads "STORLETT LEDARHUND". The background features a stone wall with large green leaf murals and a table with a laptop. A blue text box is overlaid on the image.

"På ett ställe slängde chefen ut oss"

“Milo ger mig frihet och trygghet”

Han är hundvan sedan barndomen. Men att ha ledarhund är något helt annat, tycker Erik Sanneh. Milo är både hans vän och viktiga hjälpmedel.

När en annan hund passerar en liten bit bort tittar Milo efter den och ger till ett litet skall. Men Erik får honom snabbt att vända uppmärksamheten tillbaka på jobbet som ledarhund. Resten av promenaden är Milo fokuserad och leder Erik tryggt och säkert förbi gatuarbeten som är i vägen.

– I början skällde han ofta på andra hundar. Det är mycket bättre nu. Men det kan vara jobbigt när andra inte har koll på sina hundar och låter dem komma för nära.

Hur började ditt liv med ledarhund?

– Min kusin föreslog ledarhund. Först tänkte jag att 'nja, är det något för mig?'. Men så kände jag att jag behövde hjälp i vardagen, så jag sökte i mars 2016. En ledarhundskonsulent kom på hembesök och kollade hur det var hemma,

lite vad det fanns för promenadvägar och frågade hur jag var som person och med hundar. Jag är både snäll och konsekvent med hundar. Jag är hundvan, för vi hade hundar hos min mamma, då när jag såg mer. Det var en Amstaff och en Cockerspaniel.

Vad hände efter hembesöket?

– Efter hembesöket gick jag på infokurs. Då fattade jag mer vad det innebar att ha en ledarhund. De berättade hur man skulle behandla en ledarhund. På kursen fanns det sju hundar som man fick provgå med. De skulle se vilka man passade med. Sedan blev jag godkänd. Då trodde jag att jag skulle få vänta länge på hund, kanske ett år. Men det gick på åtta månader. Det hade tagit längre tid om jag hade haft något särskilt önskemål, som att det måste vara en schäfer eller så.

Tycker du att det blev rätt hund för dig?

– Ja. Jag behövde en hund som kunde gå långsamt men också snabbare om jag vill. Milo behöver jobba och röra på sig mycket, det passar

mig. Får han inte göra av med energi får han det som kallas labbryck, blir alldeles uppspelt och börjar springa runt.

Hur var det i början med Milo?

– Instrukören kom hit och så tränade vi in ett par vägar och ställen som vi kunde gå till. Sedan skulle vi träna själva och så kom han tillbaka efter ett par veckor. Då tränade vi in tre nya vägar. Det var jobbigt i början för Milo skulle bita på allt, strumpor, plast, papper. Han var unghund. Han skällde på andra hundar och gjorde utfall. Jag ringde instruktören och fick tips om att avleda genom att ge godis. Det funkade inte. Då såg ledarhundsverksamheten till att jag fick gå uppföljningskursen tidigare än planerat. Det var en kurs i Stockholm, med fyra andra ledarhundsekipage. Det var kul och gick bra. När vi kom hem igen märkte jag att det blev mycket förändring. Han kan fortfarande reagera på andra hundar, men det är inte alls som i början.

Hur förändrades livet av att få ledarhund?

– Det tog ett tag att börja känna sig trygg med hunden. Men nu ger Milo mig mer frihet och trygghet än jag hade innan. Jag känner mig säkrare. Det gick att gå med käpp, men det var svårt. När jag gick ut med våra gamla hundar kunde jag fortfarande se lite i mörkret. Sedan när det inte gick blev jag rädd för att vara ute, jag var inne jättemycket. Jag gick inte lika mycket på fritidsgården som jag gör nu. Nu känns det tryggare att vara ute när det är mörkt. Det blev också lite

Erik ber Milo hämta skorna när det är dags för en promenad.

lättare att flytta hemifrån när jag visste att jag skulle få hund.

– Milo är med och väntar när jag tränar judo. Han har varit i bowlinghallen och det gick jättebra. Det bästa med honom är att han är så sällskapssjuk. Han måste vara med på allt och vill verkligen vara nära mig.

Finns det något annat han hjälper till med?

– Ja, om jag skulle tappa saker, mössan till exempel, kan han ta upp den och ge den till mig. Vi har tränat apport, först ute och sedan hemma. Säger jag 'ska vi gå ut?' kommer han med skorna till mig. Han gillar verkligen skorna!

Vad är det för skillnad på att ha ledarhund och vanlig hund?

– Jag är mycket tajtare med Milo än jag var med de andra hundarna. Sedan är det mer ansvar att

ha ledarhund, mycket att tänka på. Man ska vara noga med att säga till att folk inte får hälsa, det är annars många som gör det när han jobbar. Man måste fortsätta att träna, det går inte att släppa det bara för att man haft honom ett tag.

Brukar det fungera att gå in överallt med Milo?

– Affärer går oftast bra, kaféer också. Men det har varit problem med en del snabbmatsrestauranger. Jag vet att vi ska få gå in egentligen, men jag vill ringa först för att vara säker. När jag ringt har de sagt att det är ok, men sedan har de ändå sagt att vi inte får komma in. På ett ställe var det chefen som slängde ut oss. Då ringde jag chefs chef. Andra gäster har kommit fram till oss och varit förbannade för att vi inte fått komma in.

Har du haft kontakt med SRF-veterinären?

– Ja, veterinären var med på den andra kursen och upptäckte att Milo hade en talgkörtel som behövde tas bort på ryggen. Sedan har vi haft kontakt när Milo blev magsjuk efter att ha stoppat i sig saker ute. Det är verkligen bra att jag kan ringa och kolla innan jag bokar tid med en veterinär här i Linköping.

Brukar ni träffa andra ledarhundsekipage?

– Ja, vi har träffar för ledarhundsförare i Östergötland. Vi brukar ses en gång på våren och en gång på hösten. Det är SRF-distriktet som ordnar det. Det är bra. Då tränar vi och pratar om

hur vi har det med hundarna. Man kan lära sig av andra förare och få hjälp om man skulle ha något problem.

Har du något råd till andra synskadade som funderar på ledarhund?

– Ta reda på all fakta du kan om vad det innebär att ha ledarhund så att du vet vad du ger dig in på. Det är ett stort ansvar. Det kan också vara så att man får hembesök och går kursen men sedan ändå blir nekad.

TEAM ERIK & MILO

Förare: Erik Sanneh, 25 år.

Hund: Milo, 3,5 år.

Erik om Milo: Glad, livlig och social.

MER OM ERIK

Gör: Har gått handelsprogrammet på gymnasiet och praktiserat i butik. Studerar punktskrift.

Bor: Lägenhet i Linköping.

Fritiden: Tränar judo, hänger på en fritidsgård för folk med funktionsnedsättning, åker på läger med Unga Synskadade.

“Vi går flera kilometer om dagen.
Det har varit min dröm.”

”Bris passar mig för jag är en mjuk person”

Hon hade alltid varit hundrädd. Men till slut tog längtan efter att kunna röra sig fritt över. I dag har Sara Shamloo Ekblad ledarhunden Bris.

– En kompis sa så fint att jag blommat upp sedan jag fick Bris”, säger hon.

På en gräsmatta i Vasaparken, i Stockholm, tränar Sara Shamloo Ekblad sin bruna labrador Bris. Han är bra på att apportera och kan till exempel räcka käppen till Sara. De har övat vardagslydnad ända sedan Bris kom till Sara.

– Bris har varit lite för förtjust i att stanna och nosa på saker. Efter att vi gjort dressyrövningar märkte jag att det gick lättare för mig att få honom att göra som jag ville. Det har spillt över på selarbetet.

Hur började ditt liv med ledarhund?

– Jag hade tänkt på det någon gång ibland, men slagit bort tanken eftersom jag var hundrädd. Det gick ju ganska bra med käpp, tyckte jag. Jag minns när jag ändrade mig. Det var när det var snökaos i Stockholm och jag fastnade i en snödri-

va. Jag tänkte att ’nej, nu får det vara nog’, ringde min synpedagog och fick papper att fylla i.

Hur länge behövde du vänta?

– Jag ansökte i december 2012 och fick vänta till december 2013, innan jag fick Bris. De som haft hund innan har förtur. Jag kände mig maktlös under väntetiden, visste ju inte hur länge det skulle dröja. Jag hade dessutom börjat plugga på distans för att kunna ha gott om tid för hunden när den kom.

Blev du och Bris en bra matchning?

– Ja. Ledarhundsverksamheten trodde först att jag behövde en mer bestämd hund, eftersom jag själv är lite känslig. Men instruktören hade märkt att det gick bra med en lite mjukare hund som Bris. Han passar mig eftersom jag är en mjuk person. Vi gör varandra starkare och modigare.

Men hur gick det med hundrädslan?

– Jag har fått jobba med den. Det är en fördel att ledarhundar är så välartade och har stabilt psy-

Olika dressyrövningar har gjort Bris mer fokuserad i selen och bidragit till att göra Sara och Bris till ett mycket samspelt ekipage.

ke. Men jag kan fortfarande tycka att det är lite läskigt när vi möter bångstyriga hundar på stan.

Hur var den första tiden med ledarhund?

– Det märktes att Bris blev osäker om jag var osäker så jag tänkte att jag måste verka säkrare. Jag har alltid varit blyg och nu skulle jag plötsligt börja sätta gränser. Andra människor släppte fram sina hundar för att hälsa utan att fråga först.

Fick du stöd från annat håll?

– Ja, vänner med ledarhund har betytt jättemycket. Jag hade två som jag lyssnade till mest. Det kom så många råd att jag var tvungen att begränsa mig för det gick inte att testa tio olika

saker. En del metoder kanske var bra, men jag måste välja sådant som passade mig.

Vad var det bästa med att bli ledarhundsförare?

– Vi gick flera kilometer om dagen. Det hade varit min dröm. Att gå med käpp är inte alls lika lätt. Faktiskt gick vi så mycket att jag fick inflammation i knäet. Sedan fick jag så vansinnigt mycket energi. Jag orkade gå iväg och göra olika saker på kvällarna. Det är en sådan vansinnig avlastning att ha Bris. Han är min enorma trygghet, min bästa ledsagare som jag alltid kan lita på. En hund lägger sig inte i och har ett enormt fokus som människor inte har.

– En kompis sa så fint att jag blommat upp sedan jag fick Bris. Han hjälper mig att slappna av och fokusera på det jag ska göra, istället för på hur jag ska ta mig dit och därifrån.

Har du haft kontakt med SRF-veterinären?

– Inte jättemycket. Men det känns tryggt att det är någon som har övergripande kontroll och kan beskriva saker. Jag vill att veterinären ska träffa Bris även när han är frisk.

Finns det något du vill förändra när det gäller ledarhundsverksamheten?

– Jag skulle önska att det fanns fler kurser för förare. Som det ser ut nu har man efter den första tiden bara kontakt om det blir problem. Jag önskar att det fanns mer kommunikation mellan SRF, ledarhundsförarna och föreningen Sve-

riges ledarhundsföräres förening, SLHF när olika beslut ska fattas. Vi har brukarråd två gånger om året, men ibland kommer ändå beslut som bara meddelas.

– Vi inom SLHF strävar efter att Sverige ska bli ett föredöme att leva i som ledarhundsförare. Idag sticker tyvärr Sverige ut åt det negativa hållet, för i många andra länder är det en självklarhet att skilja på sällskapshundar och ledarhundar.

Du reser mycket, hur kommer det sig?

– Jag och min pojkvän håller på med en bok med arbetstiteln Ledarhundsekipage i världen: från Sverige till Sydafrika.

– Här i Sverige är jag ständigt beredd på att bli utslängd från ställen, med hänvisning till personer med allergi och hundrädsla. En del säger att det är en lyx att få ta med sin hund. Men jag behöver ju Bris på ett annat sätt än någon behöver sin chihuahua. Bris gör det i alla fall lite lättare för mig att inte kunna se. Han är min älskade hund, men han är också mitt hjälpmedel.

Vilka är för- och nackdelarna med att SRF som ideell förening har ansvar för ledarhundsverksamheten?

– Fördelen är att det är en förening som arbetar långsiktigt med synskadades villkor i samhället. SRF har fler perspektiv än just ledarhundar. Nackdelen är att det är just en ideell förening som kanske inte vet allt om myndighetsverksamhet. Det kan också bli lite rörigt. Ibland vet man inte vilken hatt personen på SRF har på sig.

Vad skulle du vilja säga till politiker som fattar beslut om ledarhundar?

– Det behövs fler ledarhundar i Sverige, för de är ett enormt bra hjälpmedel. Den som har ledarhund orkar vara mer delaktig i samhället. Det blir lättare att plugga och jobba. Man mår bättre psykiskt.

– Jag vill också att diskrimineringslagstiftningen ska skärpas så att det blir olagligt att diskriminera ledarhundsekipage. Många länder har sådan lagstiftning.

TEAM SARA & BRIS

Namn: Sara Shamloo Ekblad, 31 år.

Hund: Bris, snart 7 år.

Sara om Bris: Dörröppnare, lojal och lyhörd.

MER OM SARA

Gör: Författare och skrivpedagog. Är även ordförande i Sveriges ledarhundsföräres förening, SLHF, en rikstäckande förening som aktivt arbetar för ledarhundsföräres villkor.

Bor: I lägenhet i Stockholm.

Fritiden: Skriver, läser, yogar, är intresserad av gamla kläder och saker, fikar. Reser mycket.

”Jag litar mer på min ledarhund än på en människa som ledsagare.”

”Sookie är duktig på precis allt”

Han har haft nio ledarhundar. Sookie är bäst av dem alla.

– Han går så att gruset sprutar och det är precis så jag vill ha det, säger Lars-Erik Henriksson.

Hemma hos Lars-Erik och sambon Sirkka lever den gula labradoren Sookie och två norska skogskatter i lugnt samförstånd. Men till skillnad från katterna har Sookie ett jobb; att vara Lars-Eriks ledarhund.

När Sirkka ger sig av på morgonens löptur sätter Sookie och Lars-Erik av på långa, raska promenader. Andra gånger placerar Lars-Erik sin ledarhund i bilens baklucka och Sirkka kör dem till ett naturreservat.

Lars-Erik tycker att Sookie matchar honom perfekt och är den bästa ledarhund han haft.

– Sookie är duktig på precis allt. När han är ledig är han ett spralligt yrväder. När han får på sig selen tar han sitt fulla ansvar. Han bryr sig inte om andra hundar som skäller eller morrar, utan jobbar bara på. Han är alltid glad, livet är glass och ballonger för Sookie!

Hur började ditt liv med ledarhund?

– Jag hade träffat en synskadad sjukgymnast som hade ledarhund. Sedan läste jag en talbok med titeln Emma och jag, om en labrador som var ledarhund. Då bestämde jag mig för att ansöka och fick åka till Statens hundskola i Sollefteå och prova att gå med hund. Det var helt underbart, obeskrivligt. Känslan av frihet! Den euforiska lyckan att kunna gå själv!

– Jag litar mer på min ledarhund än på en människa som ledsagare. Människan tittar i ett skyltfönster, tappar uppmärksamheten och så pang, går jag rakt in i en stolpe.

Fanns det något som du och Sookie behövde arbeta med i början?

– Ja, det tar kanske ett och ett halvt år innan allt sitter riktigt ordentligt. Man får träna vägar hur många gånger som helst i början. Man tränar på det som instruktören har sagt att man ska göra. Hunden ska bli som en utväxt på förarens vänstra sida. Sookie kunde grunden till att apportera, sedan övade vi så tills han lärde sig det bra. Man

ska alltid leka fram sådant, aldrig banna utan ta om det och berömma. Ju mer man tränar lydnad och kommandon, desto bättre blir det i selen.

– Andra gånger gäller det för mig att bara släppa allt och låta hunden arbeta. Som när vi åkte till ett stort köpcenter i Borlänge och kom rakt in i en folksamling som han ledde mig igenom hur bra som helst. Sedan stod jag på knä och kramade Sookie och fällde en tår. Någon kom fram och undrade hur det var. 'Bara känslor, inget farligt', svarade jag.

Finns det stunder då det är svårt att vara ledarhundsförare?

– Det absolut svåraste är när folk inte kan sköta sin hund. Hundarna ska vara kopplade men en del låter dem gå lösa. Eller så ser de inte till att ha hunden på sin vänstra sida. Vissa människor ska också fram och hälsa på ledarhunden, trots att jag sagt att de inte ska göra det.

– En av mina hundar började attackera själv efter att ha blivit anfallen av andra hundar. Det slutade med att jag inte kunde ha kvar hunden.

Hur tycker du att matchningen har fungerat med dina andra ledarhundar?

– Inte så bra alla gånger. Jag har haft svårt att få hundar som passar mitt tempo, men det har också varit flera av hundarna som inte fungerat. En hund var van att gå lös och hälsa på andra hundar och trivdes inte när den inte fick göra det.

– Min förra hund ville inte vara ledarhund. Sam var en underbar sällskapshund, lugn och tyckte om alla. Men när han fick på sig selen

Sookie hänger med på det mesta och hoppar smidigt in bak i familjens bil. Denna gång bär det av mot ett naturreservat.

var det som att gå till saltgruvan. Varje promenad var jättejobbig. Dessutom pep han hela tiden, utan orsak. Instruktören var här och provade olika saker, men han gnydde ändå. Till slut bestämde vi att instruktören skulle komma och hämta honom. Den natten hoppade Sam upp i min säng och lade sitt huvud på min bröstkorg och viftade med svansen. På morgonen ringde jag och sa att hon inte fick hämta Sam. Jag ville ha kvar honom trots allt.

Hur fungerar kontakten med ledarhundsverksamheten?

– Man känner sig oerhört trygg när man ringer och om till exempel en rem på selen är trasig, så skickar de en ny med posten.

– Det är bra att ha seende ögon som kan hjäl-

pa till när det krisar. Det bästa är om man kan få en instruktör som kommer och hjälper till på hemmaplan en dag.

– Ledarhundsverksamheten har förändrats till det bättre under åren. Jag tycker att man ska låta det vara som det är nu, så att SRF fortsätter att sköta ledarhundsverksamheten.

Vad har du haft för kontakt med SRF-veterinären?

– Vi går ju till en lokal veterinär för vaccinationer och så, men har kontakt med SRF-veterinären när hunden blir gammal eller allvarligt sjuk. Som när Sam fick cancer och måste tas bort.

Har du upplevt diskriminering?

– På 1980-talet kunde jag komma in på vilken restaurang som helst med ledarhund. Nu är det svårare. Det finns till exempel affärer där jag inte har fått komma in. Om de säger nej på ett otrevligt sätt, hotar och skriker, då kan jag kriga för jag blir så förbannad och känner mig diskriminerad.

Under trettio år fick jag inte ha med mig hunden in på lasarettet i Ludvika, men numera går det bra.

– Ibland tar folk upp allergier som skäl till varför man inte ska få ta med ledarhunden. Då säger jag att det kan finnas folk som har både hund, katt och häst hemma och har hår på sig, även om djuret inte är med.

Du har haft en hel del otur med dina ledarhundar, ändå har du fortsatt. Varför?

– Många gånger har jag sagt att jag inte ska ta någon mer hund. Men sedan när jag är utan märker jag att jag inte klarar av att gå så fort som jag vill. Efter Sam var jag extra tveksam eftersom han gick så långsamt. Jag blir trött och slut i kroppen när jag går utan hund.

– Första gången jag gick med Sookie drog han iväg med mig så att gruset sprutade. Det är precis så jag vill ha det!

TEAM LARS-ERIK & SOOKIE

Namn: Lars-Erik Henriksson, 67 år.

Hund: Sookie, 5 år.

Lars-Erik om Sookie:
Spralligt, ansvarsfullt yrväder.

MER OM LARS-ERIK

Gör: Massör, arbetade tidigare inom livsmedelsbranschen.

Fritid: Motion, går 10–15 mil i månaden, gör gymnastik, tränar crosstraining.

Bor: I villa i Smedjebacken.

**Hallå där Bengt Borg,
ledarhundsconsulent**

Vem är du och vad gör du?

Jag är ledarhundsconsulent med drygt 40 års erfarenhet av att arbeta med hundar.

Mitt jobb innebär att jag utreder blivande förarens förutsättningar och specifika behov, genomför slutprov av blivande ledarhundar, tilldelar ledarhundar, utbildar, tränar, stöttar och följer upp ekipage och ger råd till ledarhundsförare. Jag kuskar land och rike runt för att göra hembesök och hålla kurser. Sedan gör jag en massa andra saker också. Jag dokumenterar, samarbetar med veterinär, handläggare och synpedagog och informerar om ledarhundar. Just nu arbetar fyra ledarhundsconsulenter på ledarhundsverksamheten.

Vad gör en instruktör?

En instruktör ger support, det vill säga praktiskt stöd hemma hos föraren och tränar nya ekipage i samband med att ledarhunden levereras hem till sin nya förare. Det kan ofta vara samma person som dresserat hunden.

Man börjar alltid träna två, eller max tre

vägar som föraren är välbekant med på hemmaplan, så att hunden får vänja sig vid dessa under en tid, innan man tränar in fler vägar.

Vad är ledarhundens främsta uppgift?

Ledarhundens främsta uppgift är att leda sin förare förbi hinder. Den ska också kunna leta upp en dörr eller en trappa. Men den kan mycket mer än så! Ett samkört ekipage kan "friköra", vilket betyder att de kan ta sig fram på för hunden helt okända platser, tack vare ett fint samarbete och förarens goda orienteringsförmåga.

Vilka krav ställs på ledarhundsföraren?

Vi ställer höga krav på ledarhundsförare. Förutom att man inte ska kunna ta sig fram med hjälp av synen, krävs till exempel att man kan ta hand om hunden självständigt och att man klarar av att använda den som förflyttningshjälpmedel. Det krävs utbildning, träning, tålamod, ledarskap och vilja för att bli en bra ledarhundsförare.

I intervjuerna nämns bland annat ordet temperament. Vad betyder det?

Temperament är en av många egenskaper, som är en del av hundens anlag. Anlag kan beskrivas som personlighet. Alla hundar har samma palett av egenskaper, men varje egenskap är olika stark hos olika individer. Därför fungerar hundarna på olika sätt.

Exempel på egenskaper är: skärpa, kamplust, vekhet (mjukhet)-hårdhet, bildminne, nervkonstitution och flockkänsla. Om vi tar flockkänslan som exempel, så kan den vara allt mellan låg (en 1:a) och hög (en 5:a). Hundar med låg flockkänsla är lite mer självständiga, kan ligga i ett annat rum och kommer kanske inte när man ropar. En hund med hög flockkänsla vill vara nära hela tiden. En ledarhund bör inte ha så hög flockkänsla som en 5:a, eftersom man vill kunna lämna den ensam ibland.

Hur kontrolleras om en hund kommer att klara av att arbeta som ledarhund?

Vi är tre ledarhundskonsulenter som genomför slutprov på alla hundar innan ledarhundsverksamheten köper in dem. Hunden ska då klara av en rad olika moment i olika miljöer för att bli godkänd.

Efter slutproven görs en så kallad ”karaktärsbedömning”, då hunden beskrivs utifrån de olika egenskaperna. Dressyren måste vara godkänd, oavsett hundens personlighet.

Karaktärsbedömningen är viktig när hunden

sedan ska matchas ihop med den blivande föraren, med sina egenskaper, förutsättningar, behov, önskemål och de miljöer som föraren vistas i. På vissa sätt kan hundens och människans egenskaper ofta komplettera varandra. Matchningen mellan hund och människa är betydligt mer komplicerad än att bara handla om gångtempo.

Kritik har riktats mot ledarhundsverksamheten, bland annat på grund av neddragningar i kursverksamheten. En del kurser har helt dragits in, till exempel Grundkurs 3. Andra kurser har kortats ner. Hur kommer det sig?

Det stämmer att kurserna minskat ganska mycket de senaste åren. Det beror på ökade kostnader i kombination med ett oförändrat statsanslag till ledarhundsverksamheten. Vissa uppföljningskurser har helt tagits bort.

Samträningen vid leveransen av hunden har till exempel minskat med drygt en vecka, från tre veckor till 10–14 dagar. Det kan vara ganska tufft, speciellt för helt nya förare. Säkerheten och förarens trygghet får vi aldrig kompromissa med, så om något ekipage behöver mer tid så får de det.

Vad är det bästa med ditt jobb?

Det bästa med mitt jobb är när man känner att man gjort en bra placering och ser att det funkar.

Ledarhund – steg för steg

Ordlista

Dispositionsrätt: Den som inte kan ta sig fram med hjälp av synen och önskar få en ledarhund måste först ansöka om dispositionsrätt till ledarhund hos ledarhundsverksamheten. Detta enligt ledarhundslagen (lag 2005:340). All information om hur man ansöker finns på SRF:s webbplats: srf.nu/ledarhund

Infokurs: Obligatorisk kurs som den som ansökt om dispositionsrätt till ledarhund kallas till, efter genomfört hembesök.

Ledarhundsekipage: Tillsammans kallas föraren och ledarhunden för ledarhundsekipage.

Ledarhundssele: Ledarhunden har en särskilt utprovad sele med en båge som föraren håller i. Standardselen, som de allra flesta ledarhundar bär, är vit. När ledarhunden arbetar ska man inte störa den.

Markeringspunkt: Ett specifikt ställe, till exempel en stolpe eller en parkbänk som ledarhunden stannar vid och markerar, så att föraren lättare ska kunna orientera sig.

Prova på-dag: Frivillig kurs där man får chans att provgå med en ledarhund. Anhöriga är också välkomna.

Samträning: Den praktiska träning och teorigenomgång som nya ledarhundsekipage får på hemmaplan av en instruktör eller en ledarhundskonsulent (kallas även Grundkurs 1).

Signaler: Föraren och ledarhunden blir så småningom experter på att läsa av varandra, vad den andra parten vill och kommunicerar. Det är en förutsättning för att de ska känna full tillit till varandra.

SRF: Synskadades Riksförbund.

Support: Praktiskt stöd på hemmaplan som föraren får från en ledarhundskonsulent eller instruktör om

det uppstått problem vid hundmöten, inkallning eller dylikt.

Tilldelning: När en person får erbjudande om att få en viss ledarhund, som har bedömts matcha hans specifika behov och förutsättningar.

Tjänstehund: Hundar som används i tjänst och som tillhör staten, så som ledarhundar, Försvarsmaktens, Polisens och Tullverkets hundar. Tjänstehundar är tillåtna även på platser där sällskapshundar inte får vistas.

Fakta om ledarhundar & SRF

Antal ledarhundsekipage i Sverige: 270

Varje år: Ansöker ett 30-tal personer om dispositionsrätt. Tas drygt 40 hundar ur tjänst, de flesta av dem pensioneras på grund av hög ålder. Tilldelas omkring 40 personer en ledarhund.

Kriterier för att bli ledarhundsförare:

Du ska vara över 18 år, sakna ledsyn, vara bosatt i Sverige, självständigt kunna ta väl hand om en hund, klara av att använda hunden som förflyttningshjälpmedel och delta på obligatoriska kurser för ledarhundsförare.

SRF:s ledarhundsverksamhet

Synskadades Riksförbund (SRF) är en intresseorganisation av synskadade som arbetar för att människor med synnedläggning ska kunna leva ett rikt och självständigt liv utan diskriminering. SRF har även myndighetsuppdraget att besluta om dispositionsrätt, tilldelning och återtagande av ledarhund. På ledarhundsverksamheten arbetar åtta anställda (2019), fyra ledarhundskonsulenter, en administratör, en handläggare, en veterinär och en verksamhetschef.

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

Stöd gärna vårt arbete.
Pg 90 00 90-2

 **Synskadades
Riksförbund**

Synskadades Riksförbund · 122 88 Enskede
tel: 08-39 90 00 · fax: 08-39 93 22
info@srf.nu · www.srf.nu